

haven en het etablissement, stapte 's avonds in de nachtexpres naar Batavia en werd daar de volgende dag afgehaald door Helfrich die hem onmiddellijk meenam naar van Starckenborgh bij wie zich van Mook bevond. Inderdaad, Hart bleek bereid, Soerabaja als voornaamste basis van de *Asiatic Fleet* te aanvaarden, ook voor de onderzeeboten die uit de Filipijnse wateren teruggetrokken zouden worden, maar hij liet zich over het oorlogsperspectief uitgesproken pessimistisch uit. In dit eerste gesprek maakte hij de indruk dat hij, aldus later Helfrich, 'de verdediging van Indië een verloren zaak achtte. Volgens hem stond de terugtocht naar Australië voor de deur.' Wat Helfrich bepleitte: opereren tegen de Japanners ver benoeden de Javazee, achtte hij, aldus weer Helfrich, 'tactisch en technisch onuitvoerbaar wegens gebrek aan luchtbescherming boven de schepen en onvoldoende bescherming tegen onderzeeboten'¹, anders gezegd: Hart onderschreef het standpunt dat Glassford al eerder had vertolkt. Zou hij het willen heroverwegen? Helfrich twijfelde er aan en zo ook van Starckenborgh. 'Op mij en anderen heeft admiraal Hart', seinde deze laatste,

'een indruk gemaakt van weinig voortvarendheid en belangstelling. Hij is vijfen-zestig jaar en enigszins uitgeblust. Er wordt gehoopt dat dit in de praktijk zal meevallen. Ik heb gezant Washington op de hoogte gebracht'.²

Dit eerste contact met Hart wekte bij Helfrich, van Starckenborgh en van Mook bezorgdheid, maar zij wisten toen al dat niet Hart het in *Abda-Command* voor het zeggen zou krijgen maar Wavell. De veronderstelling lag voor de hand dat deze voor alle vloot-, leger- en luchtstrijdkrachten ondercommandanten zou krijgen en werd Helfrich onder Wavell bevelhebber van alle bondgenootschappelijke zeestrijdkrachten, dan zou *hij* het zijn die leiding zou geven aan de strijd tegen de Japanse vloot, en niet Hart.

★

Sir Archibald Wavell, de opperbevelhebber van *Abda-Command*, was een bekwame strateeg en een goede legeraanvoerder. Hij was zeven-en-vijftig jaar. Hij had op jeugdige leeftijd meegevochten in de Boerenoor-

¹ A.v. ² Telegram, 9 jan. 1942, van van Starckenborgh aan de regering (IC, 11 037).